

Biuletyn Roku Czochralskiego

Biuletyn Społecznego Komitetu Roku Czochralskiego

Wrocław

11 czerwca 2015 r.

rok IV, numer **17/122**

Wydarzenia związane z Janem Czochralskim

- ▶ 25 maja - zatwierdzenie nowego minerału pod nazwą **czochralskit** [patrz notatka poniżej]

Zapowiedzi

- ♥ 26 czerwca – projekcja filmu dokumentalnego *Powrót chemika – 57*. Konwersatorium Krystalograficzne, Wrocław, Instytut Niskich Temperatur i Badań Strukturalnych PAN, ul. Okólna 2, godz. 17:30
- ♥ 18 września – wręczenie Nagrody im. Jana Czochralskiego profesorowi Claes-Göran Granqvistowi z Uniwersytetu w Uppsali – E-MRS Fall Meeting, Warszawa, Duża Aula Politechniki Warszawskiej, godz. 9:00

Informacje prasowe i internetowe

- ♦ 9 czerwca – as – *Odkrycie nowego minerału w meteorycie* – www.us.edu.pl/odkrycie-nowego-mineralu-w-meteorycie [patrz niżej]

* * * * *

Odkrycia

Nowa zagadka

Przypadkowo natrafiłem na artykuł Stanisława Szczawińskiego (kandydata nauk przyrodniczych) opublikowany w "Przeglądzie Technicznym" w 1931 r. (tom 70, nr 18-19, strony 333-339). Autor w pracy zatytułowanej "Termiczna obróbka stopów aluminjowych ze szczególnym uwzględnieniem stopów odlewniczych" i przedstawionej na V Zjeździe Inżynierów Mechaników, opisuje różne stopy, w tym stop tytanowy o nazwie "**termodyn**" o składzie 4% Cu, 0,5% Mn, 0,5% Ti a reszta to aluminium. Podaje też zaskakującą informację: *stop został wynaleziony przez prof. J. Czochralskiego wspólnie z doktorem Paczem w Laboratorium Metallbank'u w trakcie badań nad ulepszaniem stopów(...). Termodyn jest opatentowany we wszystkich krajach, a licencję na Polskę posiadają Zakłady Mechaniczne "Ursus". (...)*

Nic o takim stopie nie słyszałem i w wykazie patentów firmowanych przez Czochralskiego niczego nie ma. Szybki rzut oka do Internetu - też nic takiego nie ma! Więcej, wykaz patentów Aldara Pacza pracującego w USA nie wymienia takiego patentu, a cztery wykonane dla Metallgesellschaft AG pochodzą dopiero z lat trzydziestych i dotyczą czegoś

innego. Czy mamy do czynienia z przekłamaniami, legendą? A może to był jeden z tzw. tajnych patentów - ale wówczas nie byłby chyba patentowany "we wszystkich krajach". Znaczący archiwum "Ursusa" nie spotkał się z takim patentem ani stopem. Kto więc pomoże rozwiązać tę zagadkę?

Na marginesie

Ostatnie odkrycia pokazują, jak ważne jest czego chce się szukać i gdzie można znaleźć poszukiwany materiał. Potrzebny jest - oczywiście - łut szczęścia, jak w każdym badaniach naukowych! Nie wystarczy zapytać w archiwum czy jest "coś" o Janie Czochralskim. Odpowiedź jest wówczas prosta - nie ma (o ile nie ma teczki z wyraźnym napisem "Czochralski"). Ale wystarczy poszukać teczki zatytułowanej "Instytut Metalurgii i Metaloznawstwa", by znaleźć prawie setkę dokumentów dotyczących Instytutu, w tym z podpisami samego Czochralskiego!

Trzeba więc wiedzieć, o co zapytać pracowników danego archiwum. Dziś wiem, że w CAW są dalsze dokumenty, na które nikt z Politechniki Warszawskiej nie trafił - bo ich nie szukał! Ale o tym już niedługo... Umiejętność dobrego zadawania pytań (także dotarcia do właściwych osób!) pozwala na odkrycie nowych i wcześniej nieznanymi dokumentów. A więc jeszcze wiele jest do zrobienia. Jan Czochralski nadal czeka na swoich badaczy i odkrywców!

P.Tom.

* * * * *

O horoskopie słów kilka...

Pokazanie, w poprzednim numerze "Biuletynu", horoskopu urodzeniowego prof. Jana Czochralskiego wywołało sporą konsternację wśród Czytelników. Pragnę więc wyjaśnić, że nie chciałem w żaden sposób propagować astrologii. Nie popieram astrologii, a tekst o horoskopie potraktowałem wyłącznie jako zasygnalizowanie, że i w takich kręgach ktoś zainteresował się prof. Janem Czochralskim. Opisałem to zresztą jako "ciekawostkę". Chciałbym też zauważyć, że "Biuletyn Roku Czochralskiego" nie jest pismem naukowym czy popularno-naukowym, ale przede wszystkim rejestrującym wydarzenia o różnym charakterze dotyczące Czochralskiego.

* * * * *

Minerał czochralskit

Nowy minerał w meteorycie został odkryty przez prof. dr. hab. Łukasza Karwowskiego z Katedry Mineralogii, Petrografii i Geochemii Wydziału Nauk o Ziemi Uniwersytetu Śląskiego. Komisja do spraw Nowych Mineralów, Nomenklatury i Klasyfikacji przy Międzynarodowej Asocjacji Mineralogicznej (IMA) ogłosiła **25 maja 2015 r. zatwierdzenie** nowego minerału pod nazwą **czochralskit** o wzorze $\text{Na}_4\text{Ca}_3\text{Mg}(\text{PO}_4)_4$. Minerał nazwano na cześć profesora Jana Czochralskiego, najczęściej cytowanego polskiego naukowca (Sejm RP ogłosił rok 2013 Rokiem Czochralskiego w 60. rocznicę jego śmierci).

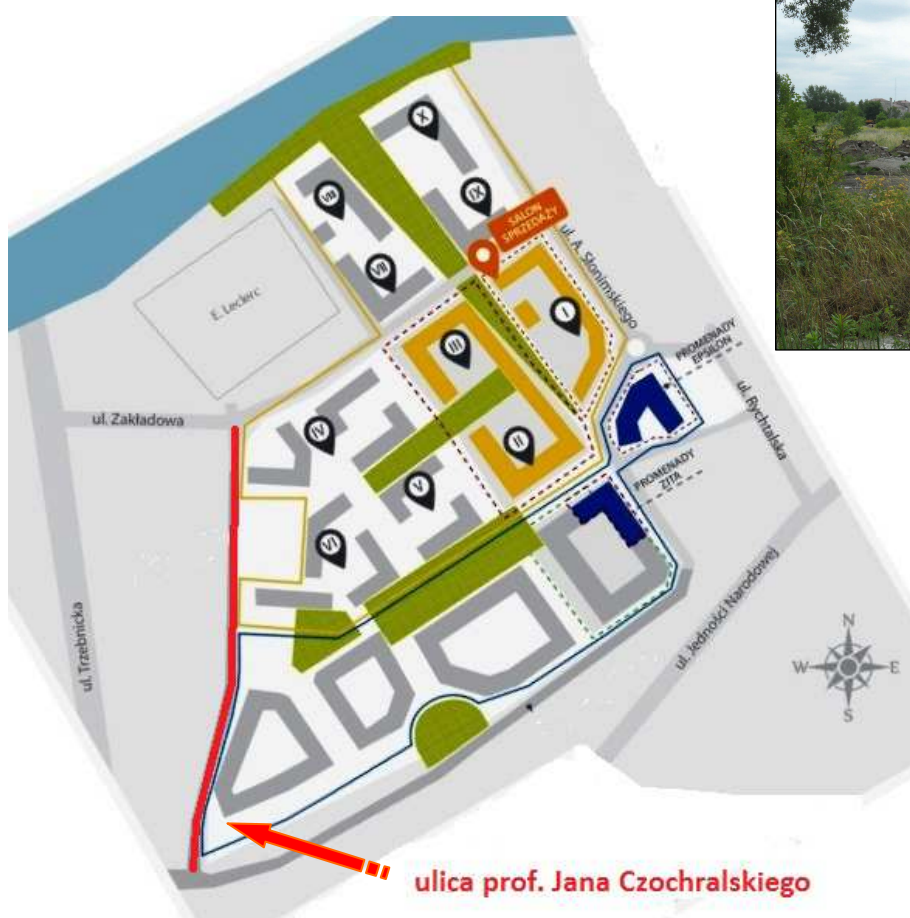
W skład zespołu badającego nowy minerał weszli naukowcy z kilku ośrodków badawczych: prof. dr hab. Ryszard Kryza (Instytut Nauk Geologicznych Uniwersytetu Wrocławskiego), prof. zw. dr hab. Andrzej Muszyński (Instytut Geologii, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza), prof. dr hab. inż. Joachim Kusz (Instytut Fizyki Uniwersytetu Śląskiego), dr inż. Katarzyna Helios (Wydział Chemii Politechniki Wrocławskiej), prof. dr hab. inż. Piotr Drożdżewski (Wydział Chemii Politechniki Wrocławskiej) i dr hab. Evgeny Galuskin (Wydział Nauk o Ziemi, Katedra Geochemii, Mineralogii i Petrografii Uniwersytetu Śląskiego).

Mimo że odkrycie nowego minerału w meteorycie to bardzo rzadkie wydarzenie, zespół badawczy odkrył już drugi nowy minerał. Poprzedni nosi nazwę moraskoit – na cześć meteorytu Morasko. [notatka z internetu datowana na 9 czerwca 2015 r.; godz. 15:50]

* * * * *

Tu na razie jest ściernisko...

... ale będzie - ulica prof. Jana Czochralskiego. Wrocław przygotowuje się do nazwania jednej z ulic imieniem Czochralskiego. Czekamy na odważną decyzję dewelopera i radnych wrocławskich. Będzie to godne uczczenie 130. rocznicy urodzin wielkiego uczonego, którego związki z przedwojennym Wrocławiem są interesujące. Ale o tym przy innej okazji.

* * * * *

Paweł Tomaszewski
INTiBS PAN